УДК 711.4:725

Н. Ю. Сиротюк
В. П. Ковальський

ПРИНЦИПИ ІНТЕГРАЦІЇ СУЧАСНОЇ ГРОМАДСЬКО-ДІЛОВОЇ ЗАБУДОВИ В ІСТОРИЧНО СФОРМОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто принципи розміщення сучасних громадсько-ділових об'єктів в історично сформованій міській забудові. Визначено роль масштабу, силуету, лінії забудови, ритму фасадів та пішохідних зв'язків у забезпеченні просторової сумісності нового об'єкта з оточенням. Запропоновано послідовність передпроєктного аналізу та порівняння об'ємно-планувальних рішень. Наведено концептуальні схеми узгодження вуличного фронту й організації громадського проходу.

Ключові слова: історичне середовище, громадсько-ділова забудова, міська морфологія, масштаб, силует, культурна спадщина.

Abstract

The paper examines principles for integrating contemporary public and business buildings into established historic urban settings. Scale, skyline, building alignment, facade rhythm and pedestrian connections are considered as criteria of spatial compatibility. A sequence of contextual analysis and design comparison is proposed. Conceptual drawings illustrate street frontage articulation and the arrangement of a pedestrian passage.

Keywords: historic setting, public and business development, urban morphology, scale, skyline, cultural heritage.

Вступ

Історично сформовані міські райони залишаються місцем концентрації адміністративних, торговельних і культурних функцій. Потреба в нових громадсько-ділових приміщеннях виникає на ділянках із різною цінністю забудови та різним охоронним статусом. Включення нового об'єкта змінює не лише вигляд вулиці, а й інтенсивність руху, характер використання дворів та навантаження на інженерні мережі.

Рекомендація ЮНЕСКО щодо історичного міського ландшафту розглядає спадщину в ширшому контексті просторової структури, візуальних зв'язків і соціальних процесів [1]. Такий підхід дозволяє оцінювати проєкт не як окремий фасад, а як зміну частини міського середовища. Сумісність нового будівництва має бути обґрунтована щодо конкретних цінностей місця.

Мета роботи – визначити принципи просторової та функціональної інтеграції громадсько-ділових об'єктів в історично сформоване середовище.

Основна частина

Передпроєктний аналіз починають із встановлення охоронного статусу об'єктів і території. Історичний характер забудови не означає однакового правового режиму для всіх будинків кварталу. Необхідно перевіряти відомості про пам'ятки, межі та режими відповідних зон, історико-архітектурну й містобудівну документацію. Правові вимоги визначає Закон України «Про охорону культурної спадщини» [2]; планувальні рішення також узгоджують із чинними будівельними нормами [3].

Наступним етапом є морфологічний аналіз: вивчення розмірів історичних ділянок, ширини фасадів, висот карнизів, конфігурації дахів, проходів і внутрішніх дворів. Валлеттські принципи ICOMOS наголошують на узгодженості сучасної архітектури з просторовою структурою та масштабом історичного міста [4]. Для громадсько-ділової будівлі це насамперед означає перевірку протяжності її вуличного фронту й видимості верхніх ярусів.

На рис. 1 суцільний високий об’єм замінено композицією з меншими фасадними ділянками. Узгодження основної горизонталі з оточенням зменшує різкість переходу між будинками, а відступ верхнього ярусу може послаблювати його видимість із ближніх точок. Проте така схема не визначає допустимої висоти: її встановлюють для конкретного місця з урахуванням охоронних обмежень і результатів візуального аналізу.

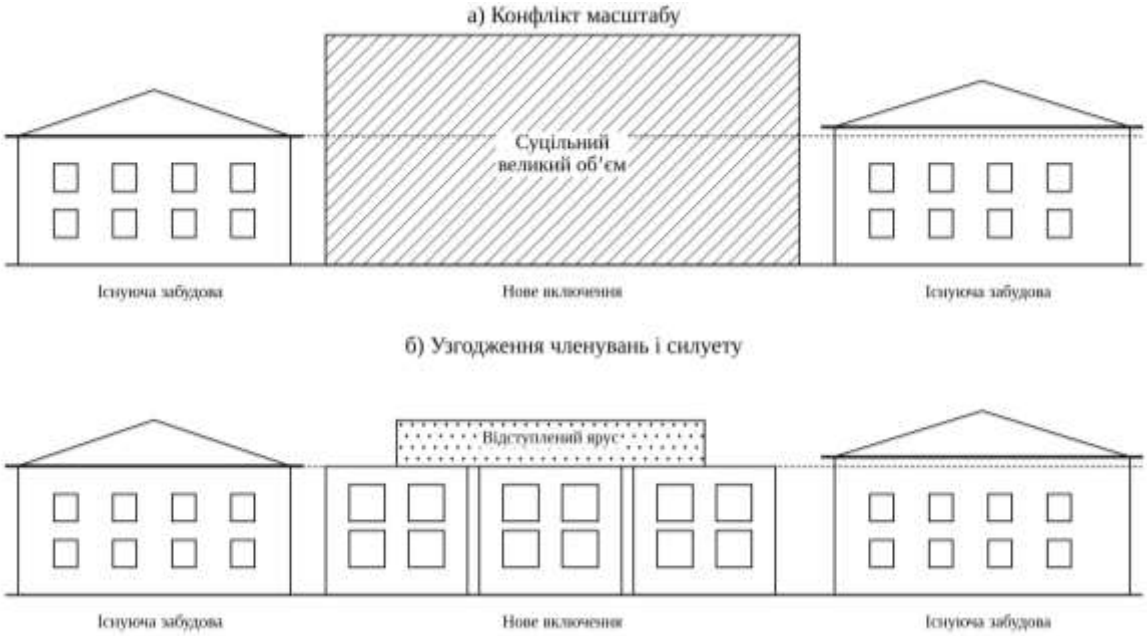

Рисунок 1 – Порівняння включення нового об’єму у вуличний фронт:
а – конфлікт масштабу; б – членування фасаду та відступ верхнього ярусу

Практичним прикладом роботи з масштабом і матеріальним характером історичного оточення є Гданський Шекспірівський театр (Польща; архітектор Ренато Ріцці, 2014 р.). Нова громадська споруда використовує темну цеглу й виразне членування об’єму, не відтворюючи буквально архітектуру старого міста [5, 6]. Цей приклад на рис. 2 показує, що узгодження з контекстом можливе через матеріал, силует і пропорції; водночас він не є прямим зразком рядової вставки між історичними фасадами.

Рисунок 2 – Гданський Шекспірівський театр у сформованому міському середовищі [5, 6]

Членування фасаду не компенсує надмірну глибину чи висоту всього корпусу. Об’єм необхідно перевіряти з протилежного тротуару, на підходах до кварталу та у важливих панорамах. Для порівняння варіантів використовують однакові точки спостереження, параметри камери й модель існуючої забудови. Окремо враховують обладнання на покрівлі та рекламні елементи.

Функціональна та пішохідна інтеграція

Громадсько-діловий об’єкт має підтримувати зв’язки між вулицею та внутрішніми просторами кварталу. За наявності передумов прохід через ділянку дозволяє поєднати входи, двір і сусідні громадські території. Його доцільність визначають з урахуванням історичної структури, правового режиму користування, безпеки та потреб мешканців.

На рис. 3 два вуличні корпуси формують фронт забудови, а проміжок між ними позначає пішохідний вхід. Подальший зв’язок із двором може проходити через відкритий перший поверх поперечного корпусу; його конструктивне виконання на цій схемі не деталізовано. Обслуговування організовано збоку, щоб зменшити перетин із головним потоком відвідувачів. Розміри проходів і проїздів визначають за функцією, розрахунковим навантаженням та нормативними вимогами.

Штрихова лінія — пішохідний зв'язок; тонка зі стрілкою — обслуговування.

Рисунок 3 – Принцип організації нового громадсько-ділового об’єкта зі збереженням вуличного фронту та пішохідним проходом

Інший підхід демонструє Małopolska Garden of Arts у Кракові (Польща; Ingarden Ewý Architekci). Комплекс культурно-громадського призначення розташований у сформованій міській забудові та поєднує сучасну архітектурну мову з масштабом навколишніх будинків (рис. 3) [7]. Для порівняння з рис. 3 важливими є характер вуличного фронту й організація доступу до громадських функцій. Конкретну схему наскрізного проходу слід аналізувати за планами об’єкта.

Рисунок 4 – Małopolska Garden of Arts, Краків: сучасний громадський об’єкт у сформованій забудові [7]

Розміщення відкритих для відвідувачів приміщень на першому поверсі підтримує використання вулиці протягом дня. Водночас заклади з інтенсивним вечірнім режимом потребують оцінювання шуму, доставки та сумісності із житлом. Паркування, завантаження і вивезення відходів слід вирішувати разом із планувальною структурою, оскільки їхнє пізніше додавання може перекрити проходи або зайняти двір.

Архітектурне вирішення та перевірка варіантів

Сучасне включення може використовувати відмінні матеріали й конструкції за умови узгодження пропорцій, пластики та характеру сприйняття. Для втручань у пам'ятки Венеційська хартія підкреслює повагу до автентичної матерії, розпізнаваність доповнень і збереження композиційних зв'язків [8-10]. Ці положення не є дозволом на довільну контрастність і не замінюють процедури охорони спадщини.

Порівняння варіантів доцільно проводити за п'ятьма групами ознак: вплив на цінні елементи середовища; відповідність масштабу й силуету; збереження пішохідних зв'язків; сумісність функцій; можливість інженерного забезпечення. Проєкт із найвиразнішим фасадом не обов'язково є найкращим за сукупністю цих ознак. Висновок має спиратися на конкретні розгортки, розрізи, панорамні види та схеми руху.

Висновки

Інтеграція сучасної громадсько-ділової забудови в історично сформоване середовище потребує послідовного переходу від аналізу цінностей і обмежень території до вибору функції, об'єму та архітектурного вирішення. Визначальними є збереження просторових зв'язків, повага до масштабу оточення й обґрунтоване розміщення нових функцій.

Запропоновані схеми ілюструють два взаємопов'язані прийоми: членування протяжного вуличного фронту з перевіркою видимості верхніх ярусів та формування пішохідного зв'язку з внутрішнім простором кварталу. Їх застосування можливе лише після оцінювання конкретної території. Подальше опрацювання має включати порівняння об'ємних моделей, аналіз транспортного обслуговування й перевірку впливу на об'єкти культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. UNESCO. Recommendation on the Historic Urban Landscape, including a glossary of definitions. Paris, 10 November 2011. URL: https://whc.unesco.org/en/hul/
2. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14
3. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. Зі Зміною № 1. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3874277768581612585
4. ICOMOS. The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas. 2011. URL: https://www.icomos.de/data/pdf/ii-0421-1133-35.pdf
5. Q-ARCH. Gdański Teatr Szekspirowski: опис реалізованого проєкту. URL: https://q-arch.pl/pup_gts.html
6. ArchDaily. Gdansk Shakespearean Theatre / Renato Rizzi. Фото: Matteo Piazza, Lorenzo Sivieri. URL: https://www.archdaily.com/595895/gdansk-shakespearean-theatre-renato-rozzi
7. Culture.pl. 10 Striking Examples of Polish Theatre Architecture (Małopolska Garden of Arts; фото © Krzysztof Ingarden / ArchDaily). URL: https://culture.pl/en/article/10-striking-examples-of-polish-theatre-architecture
8. ICOMOS. International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter). 1964. URL: https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/Venice_Charter_EN_2023.pdf
9. Kalafat K., Vakhitova L., Drizhd V. Technical research and development. Boston : Primedia eLaunch, 2021. 616 p.
10. Погосян, С. К., М. М. Марчук, and В. П. Ковальський. Актуальні методи формування урбанізованого архітектурно-містобудівного середовища. ВНТУ, 2023.

Сиротюк Назар Юрійович – магістрант групи БМ-25м, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nazars2202@gmail.com

Ковальський Віктор Павлович — канд. техн. наук, доцент кафедри міського будівництва та архітектури, Вінницький національний технічний університет, email: kovalskiy@vntu.edul.ua

Syrotiuk Nazar – Master's student, group BM-25m, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: nazars2202@gmail.com

Kovalskyi Viktor P. — Ph.D. in Engineering, Associate Professor in the Department of Urban Construction and Architecture, Vinnytsia National Technical University., email: kovalskiy@vntu.edul.ua